

Universiteit Utrecht

Afro-Amerikanen richting 'The Promised Land'. Een onderzoek naar de verwevenheid van 'structure' en 'agency' in The Great Migration van de vroege twintigste eeuw.

Naam: Stan Kelder.

E-mailadres: s.s.kelder@students.uu.nl.

Studentnummer: 4099796.

Bachelorscriptie

Cursus: Scriptie seminar BA Eindwerkstuk.

GE3V14054.

Illustratie: Black Family Arrives in Chicago from the South, ca. 1919 Image Ownership: Public Domain.

Inleverdatum: 4 april 2017.

Naam scriptiedocent en eerste beoordelaar: Jessica Dijkman.

Aantal woorden: 8.014.

Inhoud

Dankwoord	4
Samenvatting	5
Hoofdstuk 1:	
The Awakening	6
Hoofdstuk 2:	10
Theoretisch kader: historische verklaringen, het structure-agency debat en daar voorbij	
2.1. Het structure-agency debat en dit onderzoek	11
2.2. Historiografie	12
2.3. De methode	13
2.4. Deelconclusie	16
Hoofdstuk 3:	
Hoe bouwden de Afro-Amerikanen hun eigen communicatienetwerk op?	17
3.1. <i>Chain migration</i>	17
3.2. <i>The Hattiesburg Barbershop</i>	17
3.3. De <i>Great Migration</i> en Giddens structuratietheorie	18
3.4. Beschrijving communicatielijnen	19
3.5. Deelconclusie	20

Hoofdstuk 4:	
De complexiteit achter de <i>Great Migration</i>	21
4.1. Het overzicht van de bronnen	21
4.2. De complexiteit van de <i>Great Migration</i>	22
4.3. Een kritische noot: waar vinden we de nuance?	31
4.4. Deelconclusie	33
Hoofdstuk 5:	
Conclusie	35
Appendix I	38
Appendix II	39
Appendix III	40
Appendix IV	41
Bibliografie	42

Woord van dank

Mijn dankbetuiging gaat in de eerste plaats uit naar de scriptiebegeleider Jessica Dijkman. Daarnaast hebben ook de peer reviewers Bas Verhoef, Inez van Gijlswijk, Tom ten Berge en Dorien Schneiders enorm geholpen in het schrijfproces. Zonder jullie was ik nooit tot bepaalde interessante inzichten gekomen! Ik wil tevens mijn ouders bedanken die mij door de laatste loodjes heen hebben geholpen.

- Stan Kelder, maart 2017

Samenvatting

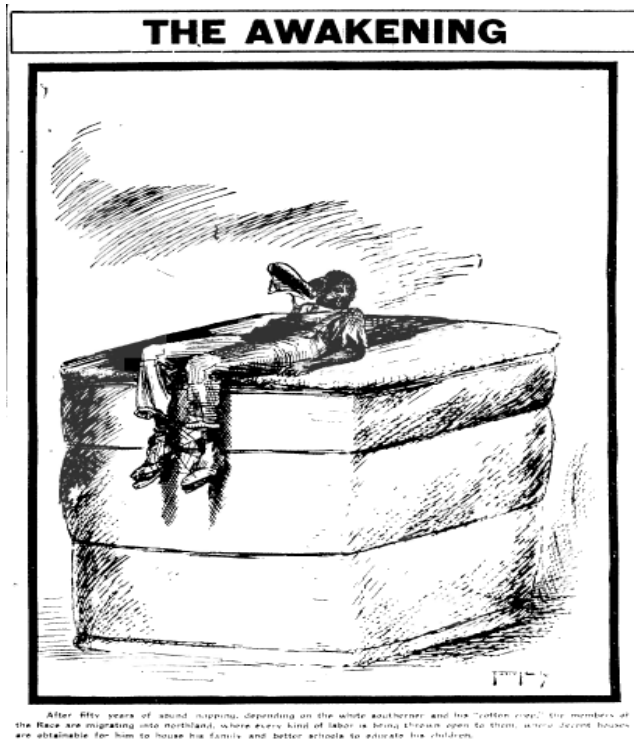
Dit onderzoek belicht de periode 1916 tot 1918 uit de *Great Migration*. Dit wordt gedaan aan de hand van de brievencollectie die rond 1919 is verschenen als het werk *Letters of Negro Migrants of 1916-1918* onder leiding van Emmett. J. Scott. In dit onderzoek wordt beargumenteerd hoe dit bronnenmateriaal kan aantonen dat de *Great Migration* zowel veroorzaakt is door het individueel handelen van de migranten, als ook de overkoepelende communicatiestructuur. Het debat waarin deze vragen circuleren, wordt ook het structure-agency debat genoemd. In dit onderzoek wordt er een oplossing gezocht voor de dichotomie tussen ‘structure’ en ‘agency’.

Het onderzoek laat zien hoe een notie van complexiteit kan worden verbonden aan de *Great Migration*. Daartoe zijn vijftig brieven van geletterde migranten systematisch in kaart gebracht en onderzocht. De verwevenheid van ‘structure’ en ‘agency’ en de interactie tussen de communicatielijn werpen een interessante blik op de complexiteit achter de *Great Migration*.

Toch staat er een poortwachter bij de hekken van het beloofde land, want vaak konden alleen geletterde migranten gebruikmaken van de mogelijkheden om voorafgaand schriftelijke informatie op te vragen over bijvoorbeeld de arbeidsmogelijkheden, transport en huisvesting.

Hoofdstuk 1:

Inleiding *The Awakening*

After fifty years of sound napping, depending on the white Southerner and his "cotton crop," the members of the Race are migrating into northland, where every kind of labor is being thrown open to them, where decent houses are obtainable for him to house his family and better schools to educate his children.

Afbeelding 1. Fon Holly, *The Awakening*, 1916. Uit: *The Chicago Defender* 19 augustus 1916.

Voor de Afro-Amerikanen was het een heuse ontwaking uit een nachtmerrie van onderdrukking en raciaal geweld, zo leest de *caption* onderaan *The Awakening* van cartoonist Fon Holly:

“After fifty years of sound napping, depending on the white Southerner and his cotton crop, the members of the race are migrating into the northland, where every kind of labor is being thrown open to them, where decent houses are obtainable for him to house his family and better schools to educate the children.”¹

Toen Holly in 1916 deze cartoon publiceerde in de *Chicago Defender* was er al een groot aantal Afro-Amerikaanse migranten op de been gebracht. Volgens Carole Marks trokken er

¹ Alan D. DeSantis, ‘Selling the American Dream Myth to black Southerners: The Chicago Defender and the Great Migration of 1915-1919’, *Western Journal of Communication* 62 (University of Kentucky, 1998) 4, 502.

ruim vierhonderdduizend mensen tussen 1916 en 1918 vanuit de Zuidelijke katoenindustrieën en het platteland richting de Noordelijke metropolen. In het wetenschappelijk jargon en in de volksmond is hier sprake van een *Great Migration*. De hele *Great Migration* duurde volgens Marks van 1910 tot 1930 en resulteerde in een massale mobilisatie van ruim 1 miljoen Afro-Amerikaanse migranten.² Zoals uit het citaat van Holly is gebleken, zagen zij hun toekomst in het Noorden van de Verenigde Staten.

Voor een lange tijd gingen onderzoekers ervan uit dat de *Great Migration* vooral werd gedreven door economische en sociale krachten. Zo publiceerde Robert Higgs onder de titel ‘The Boll Weevil’ dat juist een agrarische catastrofe de oorzaak was van de *Great Migration*. Volgens hem was de katoensnuitkever de oorzaak achter de mislukte oogsten in de katoenindustrie. Daardoor trokken volgens Higgs de honderdduizenden Afro-Amerikanen richting het Noorden.³ De grootste theoreticus die aan de wieg heeft gestaan van de economische verklaring van de *Great Migration* is Ravenstein geweest. In 1889 kwam hij met *Laws of Migration*, waarmee hij vooral de wil van migranten naar een welvarender bestaan postuleerde als de dominante oorzaak achter de *Great Migration*.⁴

Maar sinds de jaren '80 zijn er nieuwe ideeën aangeboord op het gebied van de communicatiewetenschappen die als inspiratie hebben gediend voor dit onderzoek. Zo heeft James Grossman onderzocht hoe de krant de *Chicago Defender* de Afro-Amerikaanse gemeenschap probeerde te overtuigen dat de migratie een breed fenomeen was die het hele Zuiden vertegenwoordigde. In *Land of Hope: Chicago, Black Southerners, and the Great Migration* werpt diezelfde Grossman een nieuw onderzoeksperspectief op. In zijn werk staan niet langer de dominante economische en sociologische perspectieven centraal: hij begeeft zich eerder op het terrein van de communicatiewetenschappen. Grossman schetst hoe potentiële migranten over de mogelijkheid hoorde om daadwerkelijk te gaan migreren. Carole Marks is een tweede belangrijke inspiratie voor dit onderzoek aangezien zij net als Grossman wil weten hoe de mogelijkheid tot migratie aan potentiële migranten werd gecommuniceerd.⁵

² Carole Marks, 'Black Workers and the Great Migration North', *Phylon* 46 (1985) 2, 148.

³ Robert Higgs, 'The Boll Weevil, The Cotton Economy, and Black Migration 1910-1930', *Agricultural History* 50 (1976) 2, 337-338.

⁴ Everett S. Lee, 'A Theory of Migration', *Demography* 3 (1966) 1, 47-48.

⁵ James R. Grossman, 'Blowing the Trumpet: "The Chicago Defender" and Black Migration during World War I', *Illinois Historical Journal* (1985) 94.

Bovendien, kijkt Marks naar de mobilisatie-mechanismen die hebben geleid tot migratie. Hierin speelde volgens haar communicatielijnen een belangrijke rol.⁶

Wat hebben we aan de nieuwe inzichten op het gebied van communicatie? Voorheen domineerden alleen de economische en sociale perspectieven. De focus op communicatie heeft ervoor gezorgd dat er nu vooral wordt gekeken hoe mogelijkheden tot migratie richting de potentiële migranten werden gecommuniceerd. Hieruit blijkt al dat de *Great Migration* een proces is geweest dat niet valt te verklaren vanuit één perspectief. In dit onderzoek wordt betoogt dat de *Great Migration* een complex migratieproces was waarbij verschillende economische en sociale motieven een rol speelden en waarbij we kunnen spreken van zowel ‘agency’ als ‘structure’. Deze termen zullen dan ook in het volgende hoofdstuk aan bod komen.

Brieven vormen bij uitstek een goede focus op het communicatie-aspect van de *Great Migration*. Emmett J. Scott was een economische historicus die aan het begin van de twintigste eeuw onderzoek deed naar de migratie van Afro-Amerikanen. Hij heeft vanaf 1917 tot 1919 gewerkt aan *The American Negro in the World War* in opdracht van president Woodrow Wilson.⁷ Zijn interesse in de situatie van Afro-Amerikanen heeft geleid tot een corpus van brieven uitgegeven onder de titels *Letters of Negro Migrants 1916-1918* en *Additional Letters of Negro Migrants of 1917-1918*. De onderzoeksvraag die is ontsproten uit zowel de historiografie als de focus op brieven als primair bronnenmateriaal is:

Op welke manieren laten brieven als bronnenmateriaal over de Great Migration zien dat deze een complex economisch, sociaal en communicatie-gerelateerd proces is geweest en daarnaast is verweven met zowel ‘structure’ als ‘agency’?

In het volgende hoofdstuk zal het theoretisch kader worden behandeld. Hierin wordt verder uitgeweid over het structure-agency debat en zullen de begrippen ‘structure’ en ‘agency’ worden uitgelegd. Daarbij dient de structuratietheorie van socioloog Anthony Giddens als het belangrijkste raamwerk voor het betoog dat het migratieproces een complex proces is

⁶ Carole Marks, ‘Lines of Communication, Recruitment Mechanisms, and The Great Migration of 1916-1918’, *Social Problems* 31 (1983) 1, 73-74.

⁷ Bernadette Pruitt, ‘Scott, Emmett J. (1873-1957)’, <http://www.blackpast.org/aah/scott-emmett-j-1873-1957> (2007-2017), geraadpleegd op 11 maart 2017.

geweest, gekenmerkt door de verwevenheid van ‘structure’ en ‘agency’. Bovendien, zal de historiografie uitgebreider aan de orde komen.

In het derde hoofdstuk zal de contextualisering van de brieven centraal staan met als eerste deelvraag: ‘Hoe bouwden de Afro-Amerikanen hun communicatienetwerk op?’ Hierin zal vooral het werk *Land of Hope* van Grossman worden bestudeerd ter contextualisering van het latere bronnenonderzoek. Tevens zal er een beschrijving plaatsvinden van de communicatielijnen van Marks, die erg belangrijk zijn voor de analyse van de brieven in het hoofdstuk daarna.

In het vierde hoofdstuk zal het bronnenonderzoek zelf centraal staan. In dit hoofdstuk resten er nog twee deelvragen. De eerste daarvan is meer beschrijvend: ‘Wat is de herkomst van de brieven en hoe komen de sociale, communicatie-gerelateerde en economische motieven van de *Great Migration* in deze brieven terug?’ Met communicatie-gerelateerde motieven wordt vooral de invloed van de *Chicago Defender* als krant op de informatievoorziening voor migranten bedoeld. De laatste deelvraag stelt de vraag waarom de *Great Migration* zo complex was, waarbij er wordt gekeken naar de interactie van meerdere communicatielijnen én de verwevenheid van ‘structure’ en ‘agency’. Wat zegt het samenspel van de verschillende communicatielijnen en de verwevenheid van ‘structure’ en ‘agency’ over de complexiteit van de *Great Migration*?

Fon Holly heeft de tijdgeest goed weergegeven. Wanneer we bekijken hoe de migratie werd gecommuniceerd en welke rol daarbij zowel de migrant als de verschillende communicatielijnen speelden, zorgt dit in ieder geval voor meer erkenning voor het perspectief van de migrant. Het structuralistische wordt daarbij nog in ere gehouden, omdat we deze zullen terugzien in de communicatiestructuur die de migranten zelf wisten op te bouwen. Dit onderzoek biedt daarmee een interessant en relatief nieuwe gezichtspunt op de *Great Migration*.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader: historische verklaringen, het structure-agency debat en daar voorbij

De meest prangende vraag omtrent de *Great Migration* is de waarom-vraag. Het ene kamp zegt dat de Afro-Amerikaanse migranten geen invloed hebben gehad op hun migratie. Het andere kamp zegt van wel. In dit debat zijn er zowel economische, sociale als media-communicatieve aspecten van waaruit de *Great Migration* kan worden verklaard. In dit hoofdstuk zal allereerst het structure-agency debat worden uitgelegd, waarna de overstap wordt gemaakt naar de benaderingswijze van het bronnenmateriaal.

Het is van belang om te kijken welke definities er überhaupt bestaan van ‘structure’ en ‘agency’. Dit is van belang om het structure-agency debat beter te begrijpen. Het is nog vaak zo dat deze begrippen worden gebruikt zonder verdere toelichting. Het is dan ook van groot belang dat deze definities worden gedefinieerd in het onderzoek naar migratie.⁸ Tijdens het beschrijven van het debat zullen deze definitiekwesties aan de orde komen. Leezenberg en De Vries zien het structure-agency debat ontspringen uit met name de sociale wetenschappen. Deze zogeheten structuralisten uit sociologische hoek zijn de erfgenamen van de grondlegger van de sociologie Émile Durkheim. Migratie á la Durkheim zou betekenen dat het individu geen rol meer krijgt toegedicht in het migratieproces. Migratie zou zich in de voornaamste plaats extern van het individu manifesteren.⁹ Dit krijgt in het debat de vorm van ‘structure’. Deze ‘structure’ kan vele vormen aannemen, zolang het zich maar manifesteert buiten het individu.

Aan de andere kant van de structuralisten staan voorstanders van een begrip dat wordt gekenmerkt door ‘agency’. Bakewell ziet dat wanneer aan de migranten ‘agency’ wordt toegekend, zij zich in een positie bevinden waarin zij actie kunnen ondernemen. Daarbij geldt vaak het criterium dat de migranten autonoom moeten kunnen handelen. Dit staat dus in sterk contrast met het structuralistische gedachtegoed. Een preciezere definitie van het begrip ‘agency’ kan ook wel worden omschreven als: ‘To be an agent means to be capable of exerting some degrees of control over the social relations in which one is enmeshed, which in turn implies the ability to transform those social relations to some degree.’¹⁰ Het individu

⁸ Oliver Bakewell, ‘Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory’, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (2010) 10, 1694.

⁹ Michiel Leezenberg en Gerard de Vries, *Wetenschapsfilosofie voor geesteswetenschappen* (Amsterdam, 2012) 223-227.

¹⁰ Bakewell, ‘Some Reflections on Structure and Agency’, 1694.

wordt hier als een kracht gezien die invloed kan uitoefenen op zijn sociale omgeving en bijbehorende structuren. Anders dan bij het onderzoek van Dirk Hoerder, die ook de relatie tussen migratie en ‘agency’ heeft geschetst, wordt ‘agency’ hier alleen toegekend aan individuen. Hoerder ziet het ook mogelijk dat ‘agency’ op macroniveau kan worden toegekend aan hele samenlevingen tot aan het microniveau aan families en buurtgemeenschappen.¹¹

In zekere zin hebben de structuralisten en de voorstanders van agency een methodologische impasse bereikt. Anders gezegd zij zijn er nog steeds niet uit welk verklaringskader nu de boventoon moet voeren, en dus blijven zij ieder bij hun eigen standpunt.

2.1 Het structure-agency debat en dit onderzoek

De impasse in het structure-agency debat vormt een intellectueel probleem dat in de eenentwintigste eeuw is geprobeerd op te lossen door het postmodernisme. Intellectuele als Derrida en Foucault zien discoursen als een mogelijke oplossing. Die discoursen kunnen worden opgevat als samenhangende reeksen van uitspraken over een bepaald onderwerp die veel kunnen zeggen over bepaalde machtsverhoudingen in de maatschappij.¹² Zo wordt er door Alan D. DeSantis voornamelijk gekeken naar het retorische discours van de *Chicago Defender* om te achterhalen waarom de migranten richting het Noorden trokken.¹³ Toch biedt discoursanalyse in het algemeen geen goede uitweg om zich te onttrekken aan het structure-agency debat. Afgezien van de impasse tussen de structuralisten en de voorstanders van agency, blijven volgens Archer de volgende kernthema’s van de migratie nog steeds van groot belang: vrijwillig en gedetermineerd, individu en samenleving.¹⁴

Hoe wordt dan in dit onderzoek de relatie tussen structure en agency opgevat? In ieder geval moeten we voorbij de impasse. In het onderzoek is de opvatting over de relatie tussen structure en agency bestudeerd op de manier waarop Anthony Giddens dat heeft gedaan. Zijn manier van denken over structure en agency heet *structuratie*. Dit kan dan worden gezien als een proces. Aan de ene kant hebben we het handelen van individuen, dus agency. Aan de

¹¹ Dirk Hoerder, ‘From Immigration to Migration Systems: New Concepts in Migration History’, *OAH Magazine of History* 14 (1999) 1, 6.

¹² Leezenberg en De Vries, *Wetenschapsfilosofie voor geesteswetenschappen*, 274.

¹³ DeSantis, ‘Selling the American Dream Myth’, 476.

¹⁴ Bakewell, ‘Some Reflections on Structure and Agency’, 1689.

andere kant produceert dit handelen volgens Giddens een soort sociale structuur. De structuren kunnen hierbij ook door individuen worden getransformeerd en dus vindt er een wisselwerking tussen structure en agency plaats. In de opvatting van Giddens garanderen de sociale structuren de agency.¹⁵

Voor dit onderzoek betekent dit dat migranten hun eigen sociale structuur hebben opgezet in de vorm van een communicatienetwerk dat vervolgens weer het handelen van de migranten mogelijk maakte. Door de focus te verleggen naar de structuratie van Giddens, kan er een intellectuele als ook een methodologische oplossing worden gevonden voor de structure-agency impasse. Voordat zal worden uitgelegd wat de methode in dit onderzoek omvat, zal eerst in de volgende paragraaf zal kort worden uitgeweid over de geschiedschrijving van de *Great Migration*.

2.2 Historiografie over de *Great Migration*

In de historiografie zijn er drie grote disciplinaire perspectieven op de *Great Migration* toegepast om de migratiestroom te verklaren: economische, sociale en communicatiewetenschappelijke perspectieven. In de beginfase van de historiografie verklaarden intellectuelen zoals George Haynes en Emmett J. Scott de *Great Migration* vanuit het economische perspectief.¹⁶ Een belangrijk verklaringsmodel waarop deze onderzoekers zich hebben gebaseerd, is afkomstig geweest uit de negentiende eeuw. Het was Ravenstein die rond 1885 zijn beroemde *push-pull theory* formuleerde. ‘Simply put, if the net attractiveness of a potential destination outweighs the net attractiveness of the place of origin, migration is expected to occur.’¹⁷ Van migratie werd dus verondersteld dat het een soort wetmatigheid vertoonde.

Nadat de economische verklaring na ruim twintig jaar de boventoon had gevoerd, kwam een tweede belangrijke verklaring op de markt. Onderzoekers uit sociologische hoek vonden dat de sociale verklaringen door de *push-pull theory* in de verdrinking waren gekomen. Vanaf de zestiger jaren tot ongeveer de jaren negentig probeerden sociologen de *Great Migration* nieuw elan te geven aan de hand van sociologie.

¹⁵ Ibidem, 1695.

¹⁶ DeSantis, ‘Selling the American Dream Myth’, 475.

¹⁷ Stewart E. Tolnay en E.M. Beck, ‘Black Flight: Lethal Violence and the Great Migration, 1900-1930’, *Social Science History* 14 (1990) 3, 351.

Theorieën van deze aard hebben zich meer gericht op de persoonlijke banden van migranten met familie en op raciaal geweld. Ook brieven om het raciaal geweld aan te tonen werden door sociologen gebruikt.¹⁸

Het meest recente perspectief naar de studie van de *Great Migration* focust op communicatienetwerken. Sinds de jaren negentig wordt de *Great Migration* bestudeerd vanuit deze invalshoek. Het is interessant om op te merken dat Carole Marks, van huis uit een socioloog, zich ook richt op communicatielijnen. Deze communicatielijnen zijn met name de uitkomst van het individueel handelen van migranten. Een voorbeeld van een dergelijke communicatielijn is het schrijven van brieven en het onderhouden van contacten tussen vrienden en familie. Ook *labor agents* ('uitzendbureaus') en de *Chicago Defender* vormden belangrijke communicatielijnen. James Grossman heeft een belangrijke rol gespeeld in het beschouwen van de *Great Migration* als een communicatief proces. Het bronnenmateriaal en de methode, die in dit onderzoek gebruikt worden, bouwen vooral voort op deze laatste ontwikkelingen uit de historiografie.

Een ander belangrijk perspectief waar dit onderzoek voor een deel op is gebaseerd, wordt aangedragen door Sarah-Jane Mathieu. Zij heeft een belangrijk onderzoek gedaan naar de oorzaken achter de *Great Migration*. Zij is tot de conclusie gekomen dat de migratie een proces was waarin meerdere oorzaken een rol speelden zoals de roep om arbeidskrachten, voedselcrisis, politieke vervolgingen, urbanisatie, natuurrampen en vrije keus.¹⁹

2.3. De methode

Het betoog krijgt vorm rondom de complexiteit van de *Great Migration*. Dit betekent dat zowel economische, sociale als communicatie-gerelateerde motieven een rol spelen, als ook 'structure' en 'agency'. Voor de analyse wordt er gebruik gemaakt van het onderstaande analyseschema:

¹⁸ Tolnay en Beck, 'Black Flight', 354-355.

¹⁹ Sarah-Jane (Saje) Mathieu, 'The African American Great Migration Reconsidered', *OAH Magazine of History* (2009) 19.

	Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
Structure			
Agency			

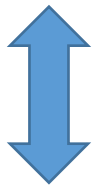
Het analyseschema onderscheidt drie soorten motieven en/of dimensies achter de *Great Migration*: economisch, sociaal en communicatie-gerelateerd. Met communicatie-gerelateerd wordt hier bedoeld op de rol van de *Chicago Defender*. Omdat de *Defender* een soort media-instantie is, wordt de communicatie tussen de *Defender* en de migranten gerekend tot een communicatie-gerelateerd motief. De omschrijvingen van ‘structure’ en ‘agency’ in dit schema komen overeen met de besproken termen in de inleidende paragraaf van dit hoofdstuk.

Allereerst zullen de brieven in context worden geplaatst aan de hand van de secundaire literatuur van James Grossman en Carole Marks. Dit gebeurt in hoofdstuk 3. In *Land of Hope* geeft Grossman een belangrijke aanwijzing over de wijze waarop migranten hun eigen communicatienetwerk opbouwden.²⁰

De uitkomsten van het onderzoek zullen in het vierde hoofdstuk worden gepresenteerd. In de eerste plaats zal een telling van de motieven zorgen voor een overzicht van alle brieven, die in hoofdstuk vier te boek zal komen te staan als ‘de inleidende fase’. In de meer ‘verdiepende fase’ wordt er een interpretatie aan het brievenmateriaal verbonden, namelijk dat de *Great Migration* zeer complex was en is verweven met zowel ‘structure’ als ‘agency’. Voor deze interpretatie is nauwkeurig gekeken welke zinsdelen in de brieven een belangrijke rol spelen en hoe deze verwijzen naar zowel de drie motieven als naar ‘structure’ en ‘agency’.

²⁰ James R. Grossman, *Land of Hope: Chicago, Black Southerners, and the Great Migration* (Chicago, 1989) 66-97.

Daarbij is gelet op de volgende criteria:

	Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
Structure	<i>Labor agents</i> en onbekende werkgevers.	Brieven naar vrienden en familie, of hereniging in het Noorden met vrienden en familie.	Redactionele artikelen en advertenties over de mogelijkheden tot migratie.
Agency	Individuele migrant op zoek naar werk.	Individuele migrant op zoek naar transport en veilige huisvesting.	De beslissing van migranten om brieven te schrijven naar de <i>Defender</i> .

Tot slot vraagt de verantwoording en selectie van het bronnenmateriaal aandacht. Uit de inleiding van het werk van Scott is duidelijk geworden dat hij uit de meeste staten van het Zuiden van de Verenigde Staten brieven heeft samengesteld.²¹ Er wordt echter geconstateerd dat er weinig tot geen informatie bekend is over de selectie van Scott. Dit heeft als gevolg dat wij niet weten hoeveel brieven Scott niet heeft opgenomen in zijn collectie en dus ook onwetendheid over de totaal aantal brieven die tijdens de *Great Migration* zijn geschreven. Dit stelt vragen over de representativiteit van dit onderzoek met betrekking tot de *Great Migration*, omdat we niet weten of Scott overal heeft gezocht. Uit het onderzoek is echter gebleken dat veel brieven afkomstig zijn uit enkele belangrijke Amerikaanse staten zoals Alabama en Louisiana, waar zich een grote concentratie Afro-Amerikanen hebben gevestigd.

Het corpus aan brieven die zijn verzameld door Scott is 314 brieven rijk. Voor de selectie van het bronnenmateriaal is telkens de bovenste brief van elke bladzijde uit het werk van Scott gekozen. Dit komt neer op telkens de eerste brief van alle vijftig pagina's te lezen. Er is op deze manier een aselechte steekproef gedaan vanwege de beperkte tijd en ruimte. De

²¹ Emmett J. Scott, 'Letters of Negro Migrants of 1916-1918', *Journal of Negro History* 4 (1919) 3, 290.

uitkomsten van het onderzoek worden gepresenteerd in hoofdstuk vier. In die tekst is volstaan met een samenvatting van de analyse, middels tabellen, diagrammen en tekstuele informatie.

2.4. Deelconclusie

De impasse in het structure-agency debat heeft geleid tot een tunnelvisie met betrekking tot de beschouwing van de *Great Migration*. Het was aan de ene kant alleen maar het individueel handelen dat voorop stond en aan de andere kant lag het zwaartepunt van de historiografie toch vooral op de ‘structure’ kant van het verhaal. Om die reden biedt de structuratietheorie van Giddens een goed alternatief.

Wat vooral belangrijk is geweest en met name voor de volgende hoofdstukken is dat het betoog over de complexiteit van de *Great Migration* ervoor zorgt dat er veel dimensies zijn te onderzoeken. Voor het volgende hoofdstuk is het dan van belang dat de ‘structure’ kant op het gebied van communicatienetwerken wordt belicht, waar in het vierde hoofdstuk alle elementen van de analyseschema’s samenkomen.

Hoofdstuk 3: Hoe bouwden de Afro-Amerikaanse migranten hun eigen communicatienetwerk op?

3.1. Chain migration

De *Great Migration* staat niet alleen in relatie met het structure-agency debat, maar ook met het begrip *chain migration*. In het werk van MacDonald en MacDonald wordt dit begrip omschreven als een fenomeen waarbij toekomstige migranten leren over de mogelijkheden van migratie in het Noorden met de hulp van familieleden of vrienden. Dit gaat volgens MacDonald en MacDonald gepaard met het aanbieden van transportmogelijkheden en werkverschaffing, die als primair doel hebben om familieleden en/of vriendennetwerken aan elkaar te verbinden.²²

De ideeën die MacDonald en MacDonald ons verschaffen over *chain migration* passen goed in het plaatje van het opzetten van een communicatienetwerk. Deze vorm van migratie kan worden gezien als een sociale structuur, die door onderzoekers wordt toegedicht aan de situatie waarin de migranten zich tijdens de *Great Migration* hebben bevonden. Maar hoe kan het concept *chain migration* worden verbonden aan de praktijk?

3.2. The Hattiesburg Barbershop

James R. Grossman vertelt het verhaal van Robert Horton, die in 1917 migreerde van Mississippi richting Chicago. Horton ontving destijds vaak brieven van zijn broer die reeds was verhuisd naar Chicago. Horton wilde hoe dan ook naar Chicago, maar wilde dat niet alleen doen. Samen met veertig andere mannen en vrouwen richtte hij een club op die samen met onder andere zijn familie zelf naar Chicago zouden verhuizen. In Chicago opende hij *The Hattiesburg Barbershop* die een ontmoetingsplek werd voor toekomstige migranten om te gaan migreren. Eenmaal in Chicago ontving Horton vaak brieven van mensen die ook naar Chicago wilden en vroegen hoe de toestanden daar waren.²³

²² John S. MacDonald en Leatrice D. MacDonald, 'Chain Migration Ethnic Neighbourhood Formation and Social Networks', *The Milbank Memorial Fund Quarterly* 42 (1964) 1, 82.

²³ James R. Grossman, *Land of Hope*, 66-67.

Grossman schrijft over diegenen die al in het Noorden waren gevestigd:

“Once settled in Chicago, many of these Mississippians sent for family and wrote to relatives and friends. The siphoning process continued almost endlessly, drawing on family and kinship networks that would now extend not only across the South, but between regions as well.”²⁴

Deze ‘family and kinship networks’ wijzen duidelijk op een praktische uitwerking van het concept *chain migration*. De brieven kunnen dan als het middel worden gezien die deze *chain migration* mogelijk heeft gemaakt. Bovendien passen de ‘family and kinship networks’ ook in het straatje van de communicatielijnen van Carole Marks. Zij heeft namelijk opgemerkt dat familieleden een goede gezonde zoon richting het Noorden stuurden, waarna de rest van de familie vaak volgden. Deze brief is afkomstig uit de collectie van Scott:

“Pascoquola, Mississippi

April 8, 1917

Dear Sir: As you have charge of the urban league, I want to know if the league can locate work for about 8 or 10 men. We are middle-aged men and would like to have our faires paid and deducted from our wages.

We will work in any small town in Illinois. All of these men are property owners and have large families. We’ll leave families ‘till later on.’²⁵

Wat we uit dit citaat kunnen opmaken, is dat in het proces van *chain migration* bepaalde individuen van de familie een belangrijke rol hebben gespeeld, om de hele familie informatie te verschaffen over het Noorden via brieven. Dit is één van de manieren waarop Afro-Amerikaanse migranten in staat waren een eigen communicatienetwerk op te bouwen.

3.3. De *Great Migration* en Giddens structuratietheorie

Uit de ervaringen van de Hattiesburg Barbershop in Chicago kunnen we zien dat migratie als een proces kan worden gezien, waarin zowel individuen als het netwerk van vrienden en familie een rol hebben gespeeld. Daarbij heeft *The Hattiesburg Barbershop* zelf een sociaal netwerk gecreëerd, waarin de individuele migranten zelf ook een rol konden spelen. In die zin past Giddens’ structuratietheorie, waarbij het individueel handelen zelf structuren voortbrengt,

²⁴ Ibidem, 67.

²⁵ Emmett J. Scott, ‘Letters of Negro Migrants of 1916-1918’, *Journal of Negro History* 4 (1919) 3, 309.

goed bij het concept *chain migration*. Via deze theorie is het mogelijk om een soort wisselwerking te analyseren tussen het handelen van de migranten en het overkoepelende communicatienetwerk, waarin uiteindelijk de brieven een belangrijke rol gaan spelen.

Grossman ziet daarnaast dat ook instituties zoals de spoorwegen, *labor agents* of de *Chicago Defender* een belangrijke rol spelen in het opbouwen van het communicatienetwerk van de migranten.²⁶ Hieruit volgt de belangrijke conclusie dat de migranten er dus niet alleen voor stonden, maar in samenspraak met het communicatienetwerk hun acties gedurende de *Great Migration* wisten vorm te geven. De brieven, die in het laatste hoofdstuk zullen worden besproken, vormen dan slechts een radertje in het structurele netwerk dat door allerlei individuen is opgezet.²⁷ Deze brieven zullen in het volgende hoofdstuk veel uitgebreider aan de orde komen.

3.4. Beschrijving van de communicatielijnen

Voor de overstap naar het volgende hoofdstuk, is het van belang om nog even kort de communicatielijnen van Marks toe te lichten. Deze zullen namelijk een centrale rol spelen in de categorisering van alle vijftig brieven in het volgende hoofdstuk. Dit zijn de communicatielijnen:

1. *Labor Agents*: dit waren agentschappen in vooral het Noorden, waarbij de migranten informatie opvraagden over de arbeidsmogelijkheden in het Noorden.
2. *Family and Friends*: een tweede belangrijke communicatielijn was die met vrienden en familie. Veelal werden potentiële migranten overgehaald om zich te herenigen met vrienden en/of familie in het Noorden.
3. *Service Organizations*: deze communicatielijn bevatte organisaties die de migranten naast de *labor agents* van informatie konden verschaffen over bijvoorbeeld werk en huisvesting in het Noorden. De *The Chicago Urban League* is hier een voorbeeld van.
4. *The Ethnic Press*: onder deze laatste communicatielijn worden met name kranten zoals de *Chicago Defender* geschaard. Ook deze communicatielijn heeft de migranten van essentiële informatie voorzien over mogelijke migratie naar het Noorden.²⁸

²⁶ Ibidem, 67.

²⁷ Ibidem, 68.

²⁸ Marks, 'Lines of Communication', 76-79.

3.5. Deelconclusie

Het narratief van *The Hattiesburg Barbershop* vormt een belangrijk aanknopingspunt voor de praktische uitwerking van het door MacDonald en MacDonald geïntroduceerde begrip *chain migration*. Daarbij is het vooral van belang gebleken dat de structuratietheorie goed aansluit bij de beschrijving van James Grossman over de manier waarop migranten een communicatienetwerk hebben opgezet. In het volgende hoofdstuk zal worden uiteengezet waarom de *Great Migration* zo complex was, waarbij het zojuist beschreven communicatienetwerk een uitermate belangrijk rol zal spelen.

Hoofdstuk 4: De complexiteit achter de Great Migration

De belangrijkste vraag die in dit hoofdstuk aan de orde komt, is: hoe blijkt uit de analyse van het brievencorpus dat er sprake is van een complex interactieproces van verschillende vormen van communicatie binnen het overkoepelende communicatienetwerk dat is opgezet door de brieven? Zoals in de aanpak al is toegelicht, zal er eerst via onder andere tabellen een overzicht worden gepresenteerd van al het bronnenmateriaal. Daarna zal er in de verdiepende fase vooral worden betoogd waarom de *Great Migration* als complex kan worden beschouwd. Tot slot zal er met een kritische blik enige nuance worden aangebracht in wat het bestudeerde bronnenmateriaal ons laat zien. Dit hoofdstuk bevat dus de tweedeling met een:

- I. *Inleidende fase* met een korte analyse van het gehele brievencorpus dat moet leiden tot een overzicht van de herkomst van de brieven en hun betrekkingen tot de belangrijkste communicatielijnen. Dit wordt ondersteund met onderzoeksverslagen die zich vertalen in vier tabellen. Dit dient ter visualisatie van de onderzoeksresultaten.

- II. *Verdiepende fase* met een uitgebreidere analyse van de interactie en het samenspel van meerdere communicatielijnen waarvan veelal de potentiële migrant gebruik heeft kunnen maken. Hierin zal centraal staan hoe enkele communicatielijnen op elkaar inwerken en weer van invloed zijn op de keuzes van de migranten. De brief in de derde appendix dient hier slechts als voorbeeld. Om de complexiteit van de *Great Migration* inzichtelijk te maken, wordt er gebruik gemaakt van tabellen en diagrammen.

4.1. Het overzicht van de bronnen

In de eerste tabel getiteld 'Brieven gesorteerd op basis van herkomst' wordt de herkomst van de brieven weergegeven. Dit is nodig om te bevragen of de brieven niet uit één staat blijken te komen. Indien dit wel het geval zou zijn, heeft dit consequenties voor de gevarieerdheid van de *Great Migration* en het beeld dat het onderzoek hierover heeft geschetst.

Tabel 1 Brieven gesorteerd op basis van herkomst.²⁹

Herkomst per Amerikaanse staat	Van waaruit is de brief geschreven?	Aantal brieven
Texas	Galveston, Dallas, Palestine, Temple, Beaumont, Gonzales.	6
Florida	Jacksonville, Sanford, Pensacola.	4
Louisiana	Fullerton, New Orleans, Patterson, Fayette, McDonoghville, Derrider.	9
South Carolina	Charleston	2
North Carolina	Hamlet	1
Georgia	Atlanta, Savannah, Columbus, Rome, Macon.	6
Alabama	Decatur, Talladega, Bessemer, Mobile, Ashford.	8
Mississippi	Lexington, Winia, Jazoo City, Biloxi, Hattiesburg ³⁰ , Pass Christon.	6
Tennessee	Memphis, Chattanooga, Nashville.	5
Pennsylvania	Pittsburgh	1
Illinois	Chicago	2
Totaal	38 plaatsen	50 brieven

Uit de eerste tabel is er een evidente relatie met de gevarieerdheid van de *Great Migration*. De herkomst van het bronnenmateriaal die Scott ons heeft geboden is namelijk vrij gevarieerd en verdeeld over 38 plaatsen en 11 staten. De grootste concentratie brieven zijn afkomstig van de staten Louisiana en Alabama. Dit blijkt slechts voor een deel overeen te komen met het algemene beeld dat onderzoekers hebben van de *Great Migration*. Volgens *Priceconomics* was

²⁹ Gebaseerd op brieven uit: Scott, 'Letters of Negro Migrants 1916-1918', *Journal of Negro History* 4 (1919) 3, 290-333' en 'Additional Letters of Negro Migrants of 1916-1918', 454-459.

³⁰ In: James R. Grossman, *Land of Hope*, 66-67, wordt er gesproken over *The Hattiesburg Barbershop* gevestigd in Mississippi.

alleen Alabama een staat van waaruit de migranten naar een grote stad als Detroit gingen. Prominente migratiesteden uit die tijd waren New York, Chicago, Detroit en Philadelphia. Vanuit de staat Louisiana gingen de migranten onder andere naar San Fransciso en Seattle. Dit waren minder prominente migratiesteden zoals Chicago.³¹

De tweede tabel bevat een indeling van de brieven naar communicatielijn, waarbij wel moet worden gezegd dat het soms onduidelijk is gebleken aan wie of wat de brief precies is geadresseerd. Het betrof in deze gevallen waarschijnlijk een *labor agent* of service organisaties zoals de *Chicago Urban League*. We komen dan tot de conclusie dat er een belangrijke communicatielijn in het onderzoek van Marks niet is behandeld. Deze communicatielijn is het directe contact tussen migranten en hun toekomstige werkgevers of een andere instantie. Want het zeker is dat er geen bemiddeling is van dit soort ‘uitzendbureau’s’, moeten we ervan uitgaan dat er sprake is van een direct contact tussen migranten en hun toekomstige werkgevers.

Tabel 2 Brieven gesorteerd op basis van het type communicatielijn met twee extra categorieën.³²

Communicatielijn	Plaats van herkomst	Aantal brieven
Hoogstwaarschijnlijk <i>Labor Agents</i>	Jacksonville, Fullerton, Charleston, Fayette, Talladega, Pensacola, Mobile, Hattiesburg, Savannah, Derrider, Pass Christian, Rome.	14
Hoogstwaarschijnlijk <i>Service Organizations</i>	Sanford, Palestine, Hattiesburg, Derrider.	5
Familie en vrienden	Pensacola, Charleston, Columbus, Macon, Nashville, Atlanta, Chicago, Pittsburgh.	8

³¹ Dan Kopf, ‘The Great Migration: The African American Exodus from the South’, <https://priceconomics.com/the-great-migration-the-african-american-exodus/> (3 april 2017).

³² Gebaseerd op brieven uit: Scott, ‘Letters of Negro Migrants 1916-1918’, *Journal of Negro History* 4 (1919) 3, 290-333’ en ‘Additional Letters of Negro Migrants of 1916-1918’, 454-459.

Chicago Defender	Dallas, Jacksonville, Sanford, Temple, Atlanta, Patterson, Memphis, Talladega, Bessemer, Pensacola, New Orleans, Mobile, Charleston, Columbus, Derrider, Rome, Macon.	19
Direct contact met de instanties die de migranten transport en veilige huisvesting konden geven, als ook de toekomstige werkgevers.	Dallas, Jacksonville, Fullerton, Charleston, Palestine, Temple, Atlanta, Patterson, Fayette, Decatur, Lexington, Memphis, Talladega, Bessemer, Hamlet, McDonoghville, Winia, Jazoo City, Beaumont, New Orleans, Biloxi, Mobile, Hattiesburg, Chattanoga, Ashford, Savannah, Derrider, Pass Christian, Rome, Galveston, Sanford, Gonzales, Beaumont.	55
Totaal	38 verschillende plaatsen	101 brieven³³

Uit de tweede tabel blijkt dat veel migranten in ieder geval hebben verlangd naar arbeid in het Noorden. De vraag is dan of we toch niet moeten terugkeren naar het dominante perspectief van de economische historici? Ik zal in de verdiepende fase beargumenteren waarom dit in principe niet wenselijk is.

De derde tabel geeft kwantitatieve resultaten van een telling van economische, sociale en communicatie-gerelateerde motieven. Daarbij is er rekening gehouden met de elementen die al bij de aanpak van dit onderzoek zijn besproken. Zo is er bijvoorbeeld gekeken hoe vaak er in de brieven wordt gerefereerd naar familie of vrienden en hoe vaak er in de brieven de vraag naar arbeid is voorgekomen.

³³ Het totaal aantal brieven komt met 101 boven de totaal aantal bestudeerde aantal van 50 brieven uit. Dit komt doordat de brieven naar meerdere communicatielijnen verwijzen en dus in meerdere categorieën vallen. Dit heeft tot gevolg dat veel brieven dubbel zijn meegeteld.

Tabel 3. Het brievenkorpus gesorteerd op het voorkomen van de categorieën van het analyseschema, betreffende: economische en sociale motieven en het verband met het communicatienetwerk.

Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
44	29	20
Totaal		93 brieven³⁴

De conclusie hier is dat de economische motieven verreweg het meest in de brieven voorkomen. Meer gedetailleerdere informatie dan alleen de motieven wordt in de vierde tabel gepresenteerd. Hierin is gekeken welk soort zinsdelen het vaakst in de brieven naar voren komen. Zinnen als ‘Please inform me of a situation’ of ‘I’m now employed as a..’ geven behalve informatie over de motieven ook een hele belangrijke indicatie over het soort communicatielijns dat er wordt benut.

In deze tabel heeft de focus vooral gelegen op de bestudering van de mogelijke interactie tussen de verschillende communicatielijns. Er is gekeken of er naast het noemen van de *Chicago Defender* in de brieven ook om werk wordt gevraagd. De vraag is ook of advertenties daarbij een grote rol spelen. In de volgende paragraaf zal verder worden ingegaan op de interactie tussen deze communicatielijns.

³⁴ Het totaal aantal getelde brieven boven de oorspronkelijk bestudeerde 50 brieven, omdat ook hier weer de brieven in meerdere categorieën kunnen vallen. In een brief kunnen dus meerdere motieven worden genoemd. Een voorbeeldbladzijde van een telling is opgenomen in de vierde appendix.

Tabel 4 Vaak voorkomende soortgelijke zinsdelen onderzocht aan de hand van een *close reading* van het woordgebruik van de geletterde migranten.

Vaak voorkomende soortgelijke zinsdelen	Aantal brieven	Herkomstplaatsen van de brieven
Please inform me of a situation.../ I am asking you for some information about conditions... e.d.	13	Galveston, Sanford, Charleston, Gonzales, Temple, Atlanta, Decatur, Lexington, Memphis, Biloxi, Mobile, Jacksonville, Mobile,
Having been informed through the Chicago Defender.../ In reading a copy of the Chicago Defender.. / I saw your ad in the Defender... e.d.	21	Dallas, Jacksonville, Sanford, Temple, Atlanta, Patterson, Memphis, Talladega, Bessemer, Pensacola, New Orleans, Mobile, Charleston, Chattanooga, Ashford, Columbus, Mobile, Derrider,
I'm now employed as a.../ I have studies Cartooning... / I am a water pipe corker... / I was educated at Alcorn College... e.d.	29	Dallas, Palestine, New Orleans, Fullerton, Jacksonville, Temple, Atlanta, Patterson, Fayette, Lexington, Talladega, Bessemer, Memphis, Hamlet, McDonoghville, Winia, Jazoo City, Beaumont, Biloxi, Mobile, Pass Christian, Rome,
You would assist me in getting employment [employment].../ I wants a stedy [steady] employment ther... e.d.	18	Jacksonville, Fullerton, New Orleans, Palestine, Decatur, Memphis, Bessemer, Jazoo City, Pensacola, New Orleans, Mobile, Hattiesburg, Savannah, Pass Christian, Rome, Macon,
We are working men with familys.../ There are some families here thinking of moving up.../ I have a	20	Jacksonville, Sanford, New Orleans, Memphis, Hamlet, Winia, Pensacola, Biloxi, Savannah,

number of young friends in your city who are advising.. e.d. / My son is in California but will be home soon... e.d.		Mobile, Charleston, Hattiesburg, Ashford, Columbus, Chicago,
I'm so sick and tired of such conditions.../ i Would like to Come out there to Live and better my condition... e.d.	7	Lexington, McDonoghville, Beaumont, Biloxi, Chattanooga, Derrider, Chicago,
I have not sufficient money to come on will you be obliging me to send me my transportation.. / can you secure me a position there?... e.d.	15	Talladega, Memphis, Hamlet, McDonoghville, Jazoo City, Beaumont, New Orleans, Mobile, Hattiesburg, Patterson, Ashford, Columbus, Derrider,
I arrived here safe and O.K... / I am well and thankful to say I am doing well... e.d.	4	Atlanta, Chicago, Pittsburgh.
Totaal	127 brieven³⁵	38 verschillende plaatsen

De tabel laat dus zien dat de meeste zinsdelen kunnen worden gerelateerd aan de stijl van een sollicitatiebrief. Verder blijkt dat veel migranten tot het lezerspubliek van de *Chicago Defender* behoren en ook dat veel migranten samen met hun familie of een groep kennissen de oversteek richting het Noorden willen maken. In de volgende paragraaf zal worden uitgelegd wat voor consequenties dit heeft voor de beschouwing van de complexiteit van de *Great Migration*.

³⁵ In tabel 4 is tot slot een totaal van meer dan 127 brieven genoteerd, omdat in sommige brieven meerdere zinsdelen voorkomen. Daarom komt het totaal uit boven de oorspronkelijke 50 brieven die in dit onderzoek zijn onderzocht.

4.2. De complexiteit van de *Great Migration*

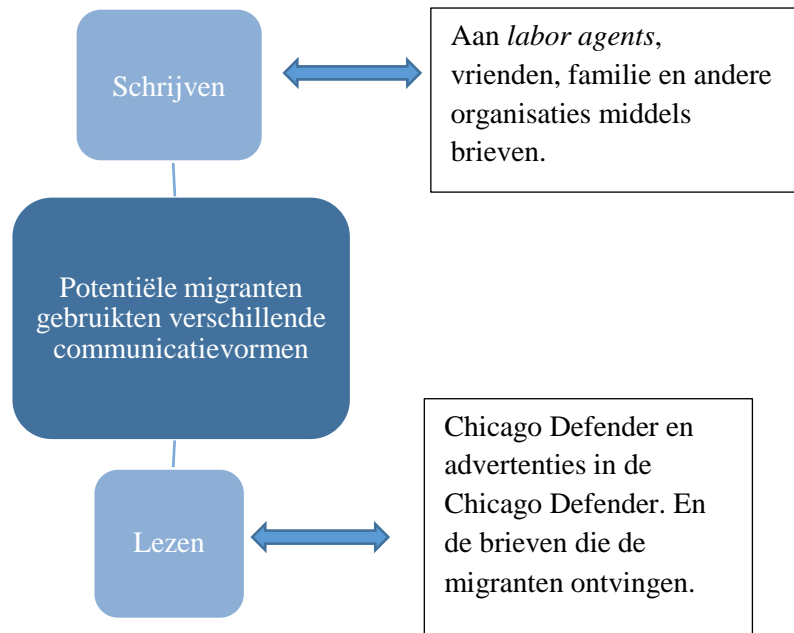
Hoe dient de complexiteit van de *Great Migration* dan te worden beschouwd? Zou de voor de hand liggende conclusie niet zijn dat de *Great Migration* niet complex zou zijn, omdat de migranten alleen van A naar B migreerden? Deze simplistische beschouwingswijze laat echter de complexe contexten van communicatie achterwege. Alhoewel complexiteit in verschillende gradaties bestaat, kan deze *Great Migration* over het algemeen als complex worden beschouwd, omdat deze in eerste instantie niet een eigen mechanisme in zich draagt. Dat is het mechanisme van de communicatie die zich verhoudt tot het migratieproces.

Er zal in de eerste plaats worden bergumenteed wat de verwevenheid van ‘structure’ en ‘agency’ te maken heeft met het migratieproces. In de tweede plaats wordt er uiteengezet hoe een interactie van verschillende communicatielijnen ook voor enige mate van complexiteit kan zorgen.

Om het eerste punt verder toe te lichten dient er een analytisch onderscheid te worden gemaakt tussen de capaciteiten van de migranten en het overkoepelende netwerk. In het eerste diagram staan de capaciteiten van de migranten, die ook kunnen worden gekoppeld aan het begrip ‘agency’. Hierdoor konden zij toegang krijgen tot het communicatienetwerk dat in diagram 2 staat omschreven. Migrantena maakten hoogstwaarschijnlijk ook gebruik van mondelinge communicatie onderling. Dit is echter niet expliciet uit de brieven naar voren gekomen. Dit zou een interessant aanknopingspunt kunnen zijn voor toekomstig onderzoek.

Diagram 1.

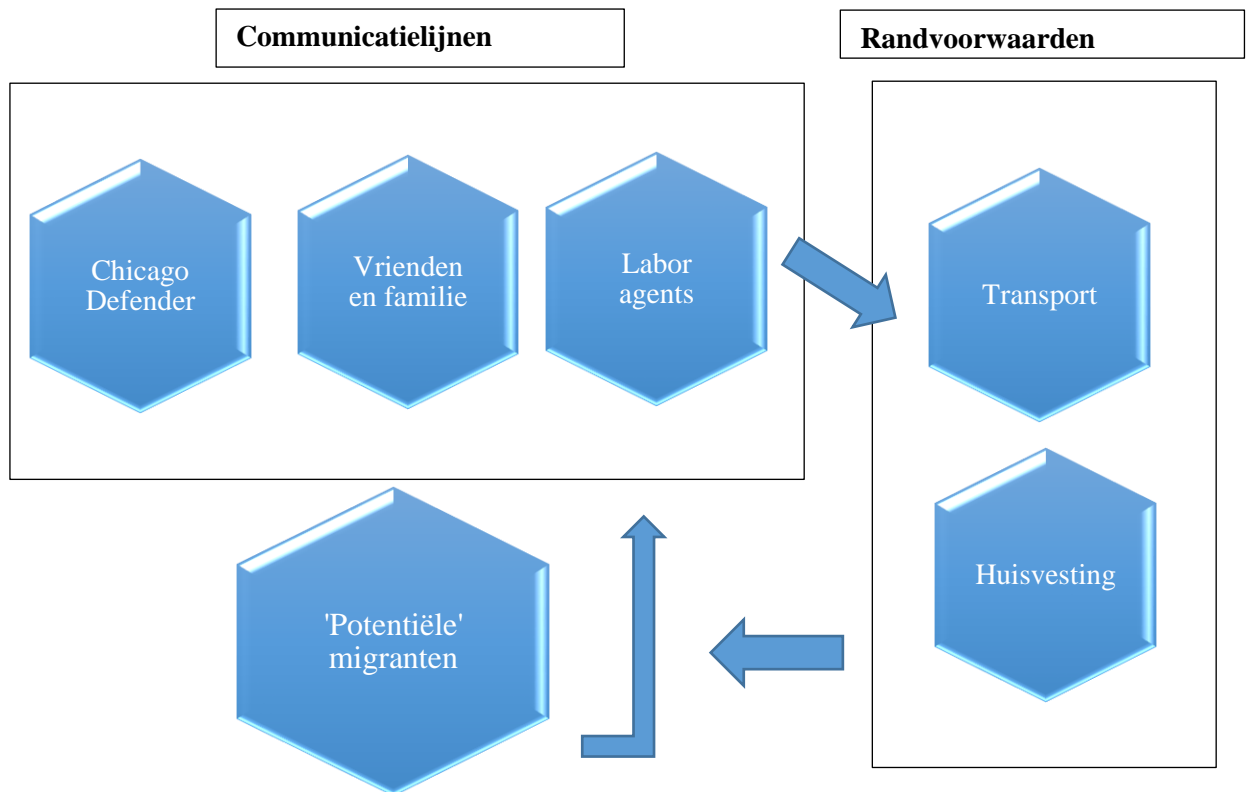
Capaciteiten van de migranten met betrekking tot communicatie.

De belangrijkste conclusie die uit het eerste diagram kan worden opgemaakt, is dat de capaciteiten van de migranten wijzen op met name het 'agency' aspect van de *Great Migration*. Uit de volgende diagram zal blijken hoe dit is verweven met de communicatielijnen van Marks.

Voor het tweede diagram zijn vooral de relaties tussen de 'blokken' belangrijk. Aan de ene kant hebben staan de 'potentiële' migranten. Aan de andere kant worden de migranten geplaatst die via hun capaciteiten gebruik konden maken van de communicatielijnen. Dit zijn de communicatielijnen die het meeste zijn voorgekomen in tabellen 2 en 4. Het pijltje van de communicatielijnen richting 'transport en 'huisvesting' geven aan dat dit de randvoorwaarden zijn voor migratie. Het pijltje van de communicatielijnen naar de randvoorwaarden betekent dat deze voorwaarden veelal werden verschaft door de communicatielijnen. Uit mijn eerdere constatering van het ontbreken van de communicatielijn met betrekking tot het directe contact tussen de migranten en hun toekomstige werkgevers zou deze communicatielijn goed in diagram 2 passen. Dit zou dan als aanvullende categorie naast de al opgenomen communicatielijnen van Marks kunnen staan. Het direct contact tussen de migranten met bijvoorbeeld de toekomstige werkgevers droeg ook bij aan het verkrijgen van transport en huisvesting.

Diagram 2. De migranten en de communicatielijnen die zij tot hun beschikking hadden.

Ook deze diagram is vormgegeven door de informatie uit tabellen 2 en 4. 6. Hier zouden we kunnen spreken van structuratie aangezien de capaciteiten van de migranten ervoor hebben gezorgd dat zij deels hun eigen communicatiestructuur hebben opgezet door het schrijven van brieven. De verwevenheid van 'structure' en 'agency' is hier dus goed te zien. Een tweede belangrijke onderdeel van het betoog over de complexiteit van de *Great Migration* gaat over de interactie tussen de verschillende communicatielijnen met de migranten.

Hoe vindt deze interactie dan plaats? De zeshoeken in diagram 2 onder het kopje 'communicatielijnen' staan niet alleen los van elkaar maar interacteren ook met elkaar. Dit heeft invloed op de overwegingen die migranten hebben gemaakt tijdens het migratieproces. Met name het plaatsen van advertenties door de *Chicago Defender* heeft een grote invloed gehad op de keuzes van de migranten om hun toekomstige werkgevers en de *labor agents* een brief te sturen. In de steekproef is slechts een beperkt aantal brieven aangetroffen die duidelijk waren geadresseerd aan deze agentschappen. Toch blijkt uit veel brieven een interessante samenhang te bestaan tussen de *Chicago Defender*, de zoektocht naar werk en de

instanties die dit werk konden verschaffen aan de migranten. In de derde appendix is een voorbeeldbrief opgenomen die expliciet de relatie benadrukt tussen de *Chicago Defender*, een *labor agent* en een migrant. Dit laat zien dat niet één element van het communicatiesysteem het belangrijkste was, maar dat deze in hun samenhang moeten worden begrepen.

James Grossman spreekt in dit verband van een informatiesysteem. In zijn hoofdstuk ‘Tell me about a Place’ beschrijft hij dat er tegen 1917 al een informatienetwerk was ontstaan waarin de migranten informatie konden opvragen, die ze nodig hadden om naar het Noorden te migreren. Bovendien wisten de migranten zich alvast aan te passen aan een mogelijke toekomst in het Noorden.³⁶

Er is al eerder gesproken over een simplistische benadering van de *Great Migration*. In de historiografie is dit ook terug te zien omtrent de verklaringen van het migratieproces. Dit gebeurde vaak op een trapsgewijze manier en was voorzien van een duidelijke afgebakende ordening: eerst waren er economische factoren, toen speelde sociale factoren een rol en als laatste trad communicatie op de voorgrond. Zo beschouwen Felicia G. Jones en Joseph P. McKerns dat de meeste onderzoekers eerst zagen dat de mislukkingen in de oogsten en de ‘boll weevil’ de oorzaak was achter de *Great Migration*. Daarna kwam de focus op de oppressieve Jim Crow wetten en de lynchpartijen als voornaamste verklaring. Tot slot was de Eerste Wereldoorlog een belangrijke motor voor migratie richting het Noorden, omdat het Noorden daardoor moest worden voorzien van goedkope arbeidskrachten.³⁷

Grossman en Marks zijn het er niet helemaal over eens hoe de *Great Migration* als migratieproces moet worden geordend. Zo zou Grossman Marks er op betrappen dat ook zij de trapsgewijze logica aanhoudt, waarbij zij de *labor agents* als eerste belangrijke communicatielijn aanmerkt waarna de migranten pas de rest van de communicatielijnen benaderen.³⁸ Aangezien in tabel 4 blijkt dat er een overduidelijke meerderheid van de migranten om arbeid heeft gevraagd, zou Marks nog best een goed punt kunnen hebben.

Ondanks het interessante argument van Marks over de *labor agents* verbloemt zij echter de interactie tussen de verschillende communicatielijnen en het feit dat de migranten meerdere communicatielijnen konden aanboren. Daarom sluit ik mij eerder aan bij James Grossman, die beargumenteert dat er geen sprake is van een vaste chronologie waarbinnen het

³⁶ Grossman, *Land of Hope*, 68.

³⁷ Felicia G. Jones en Joseph P. McKerns, ‘Depression in “The Promised Land”: The *Chicago Defender* Discourages Migration, 1929-1940’, *American Journalism* 21 (2004) 1, 57.

³⁸ Marks, ‘Lines of Communication’, 74.

informatienetwerk is vormgegeven. Hij ziet meer een interactie tussen de verschillende communicatielijnen, waar de *labor agents* een ondergeschikte rol krijgt toegediend binnen het communicatienetwerk. Grossman beargumenteert dat de *labor agents* op zichzelf weinig invloed hadden en dat de informatie die deze agentschappen verschaften vaak eerst door de vrienden en familieleden van de migranten op waarde werden geschat.³⁹ Daarbij komt bij dat ook de *Chicago Defender* als belangrijke informatie-autoriteit werd beschouwd. Deze krant toetste namelijk de communicatie van de *labor agents* op hun betrouwbaarheid. Dit werpt nieuw licht op de interessante relatie die al eerder is besproken met betrekking tot het samenspel van *labor agents*, *Chicago Defender* en migranten.⁴⁰ Juist de interactie tussen de verschillende communicatielijnen zorgde voor de diepte van informatie die de migranten uiteindelijk nodig hadden, om onder andere te weten of de *labor agents* wel betrouwbaar genoeg waren.

Al met al laat dit zien hoe een notie van complexiteit kan worden verbonden aan de gebeurtenis van de *Great Migration* waarin niet één soort communicatielijnp per se de belangrijkste was. Het schouwspel van het migratieproces werd zowel gespeeld door de migranten als door de instanties zoals de *Chicago Defender* die de migranten via de communicatielijnen konden benutten.

4.3. Een kritische noot: waar vinden we de nuance?

In het slotstuk is het verstandig om in de eerste plaats de brieven en in de tweede plaats het onderzoek in een nuancerend daglicht te stellen. Dit onderzoek heeft de complexiteit van de *Great Migration* voorop gesteld. Daarbij kunnen echter een paar kritische kanttekeningen worden geplaatst. Want tot nu toe is de aandacht vooral uitgegaan naar geletterde migranten die het lezen en schrijven machtig waren. Zo konden deze migranten dus gebruikmaken van de *Chicago Defender* en schriftelijk communiceren met *labor agents*, vrienden en familie. In deze scriptie is echter veel minder aandacht besteed aan de analfabete migrant. Stewart Tolnay benadrukt de diversiteit van de migrantenpopulatie in de *Great Migration*. Hij zegt dat de sociale wetenschappers veel aandacht hebben besteed aan de typische ‘ongeletterde plattelandsarbeider’ en dat dit beeld in feite iconisch is geworden. In de loop van de tijd is dit

³⁹ Grossman, *Land of Hope*, 68.

⁴⁰ *Ibidem*.

beeld verschoven naar een meer gevarieerd beeld van allerhande migranten die van allerlei verschillende achtergronden afkomstig zijn geweest.⁴¹

Kunnen we het beeld van de ongeletterde plattelandsarbeider, die in de *Great Migration* wel degelijk aanwezig was, construeren? Er kan wel een beeld worden geschetst de omvang van de analfabete populatie ten tijden van de *Great Migration*. Het *National Center for Education Statistics* komt met de cijfers over de ongeletterdheid van 14-jarige personen en ouder.

Tabel 5 Percentage van personen van 14 jaar en ouder die ongeletterd waren van 1900 tot 1930.⁴²

Jaar	Totaal	‘Witte Amerikanen	‘Zwarte Amerikanen’ en overig
1900	10,7	6,2	44,5
1910	7,7	5,0	30,5
1920	6,0	4,0	23,0
1930	4,3	3,0	16,4

Een aanzienlijk deel van de Afro-Amerikanen was ten tijde van de *Great Migration* analfabeet. De belangrijkste vraag die dit oproept is wat de consequenties waren voor ongeletterde migranten. Een belangrijke consequentie voor deze migranten was hoogstwaarschijnlijk dat zij veel meer moeite moesten doen om te communiceren via de verticale Zuid-Noord as. Voor geletterden was het namelijk wel mogelijk om een lange afstandscommunicatie te bewerkstelligen, maar voor de ongeletterden was dit slechts een illusie. Het is denkbaar dat de ongeletterde migranten wel konden migreren richting het Noorden. Zij waren echter veel minder goed voorbereid op hun migratie dan de geletterde migranten.

⁴¹ Stewart E. Tolnay, ‘The African American “Great Migration” and Beyond’, *Annual Review of Sociology* 29 (2003) 211-212.

⁴² Cijfers afkomstig van *National Center for Educational Statistics*, https://nces.ed.gov/naal/lit_history.asp (15 maart 2017).

Wanneer enkel brieven worden bestudeerd, kan er dan nog worden gezegd dat de *Great Migration* wel zo complex is. Hierbij dient een tweede kanttekening te worden gemaakt. Alhoewel er in de brieven naar meerdere motieven en belangrijke spelers binnen het migratieproces worden verweven, zijn er ook andere primaire bronnen te raadplegen. De *Digital Public Library of America* bevat een schat aan primaire bronnen over de *Great Migration*. Deze bronnen zijn gedigitaliseerd en zijn dus ook online te raadplegen. Deze primaire bronnen geven naast de secundaire literatuur de historische context van de *Great Migration* goed weer. Zo bevat de DPLA (*Digital Public Library of America*) een aankondiging van een lynchpartij, een kaart van de migratiestromen van 1900-1929 en een tabel van de migratie-aantallen in de grote Noordelijke steden. Ook geven documenten als *Why is the Negro Lynched* (1895), *Chicago Race Riots* (1919), *The Industrial Condition of the Negro in the North* (1906) en *A Century of Negro Migration* (1918) een verhelderend beeld van de historische achtergronden van die tijd.⁴³

4.4. Deelconclusie

Dit hoofdstuk is toegespitst op de vraag waarom we de *Great Migration* zouden kunnen benaderen als een complex fenomeen. Dit argument is ondersteund met een overzicht van het bronnenmateriaal. waar daarna met een meer retorische invalshoek met het betoog van start is gegaan. Daarbij is het vooral van belang geweest om te beargumenteren hoe er sprake is van structuratie (de verwevenheid van ‘structure’ en ‘agency’) in de brieven. Deze is gebleken uit de combinatie van de capaciteiten van de migranten om schriftelijk te communiceren waardoor zij contact hebben kunnen maken met de overkoepelende communicatiestructuur.

Tot slot heeft de argumentatie over de interactie van verschillende communicatie bijgedragen aan het aantonen van de complexiteit. Hierbij is gebleken dat vooral de *labor agents* en de *Chicago Defender* een ‘interactie’ hebben getoond met de migranten. De spil hiertussen zijn de in de krant geplaatste advertenties gebleken. Als laatste is er afgevraagd wat de grenzen zijn geweest van dit onderzoek en waar de nuance kan worden gevonden.

⁴³ De belangrijkste primaire bronnen zijn digitaal raad te plegen via 1) New York City Department of Education, *Digital Public Library of America*, <https://dp.la/primary-source-sets/sets/the-great-migration/>. En 2) *The New York Public Library*, in het bijzonder *The Schomburg Center for Black Culture: In Motion*, <http://www.inmotionaame.org/migrations/landing.cfm?migration=8>.

Conclusie: 'The Promised Land' van alleen geletterde migranten?

Het startschot van dit onderzoek luidde: hoe blijkt uit de brieven dat de *Great Migration* een complex economisch, sociaal en communicatie-gerelateerd proces is geweest en daarnaast is verweven met zowel 'structure' als 'agency'? Deze vraag is van belang geweest, omdat de vraag wat de *Great Migration* precies was en hoe deze tot stand is gekomen betwistbaar is. Zo is de *Great Migration* vaak verklaard vanuit economische en sociale factoren. Ook zijn er pogingen gedaan, met name door Alan D. DeSantis, om de migranten zelf meer 'agency' te geven en het onderzoek te richten op communicatie. In dit onderzoek is geprobeerd een nieuwe weg in te slaan, middels de structuratietheorie van Giddens. Het belangrijkste punt is dat migranten via hun eigen handelingen 'sociale' structuren creëren die vervolgens weer de migranten de mogelijkheid hebben geboden om informatie te verschaffen omtrent het migratieproces. De focus heeft in dit onderzoek gelegen op het communicatienetwerk als een zodanige structuur

Daarnaast is er gebleken dat migranten een onderdeel vormden van een communicatienetwerk, waarin zij in eerste instantie informatie wilden over het Noorden. Dit netwerk is geconcretiseerd aan de hand van het verhaal van *The Hattiesburg Barbershop* waarmee duidelijk is geworden hoe het concept *chain migration* in de praktijk werkte.

Aan de hand van een analyse van vijftig brieven uit de periode 1916-1918 is beargumenteerd waarom de notie van complexiteit kan worden verbonden aan de *Great Migration*. Hieruit is eerst gebleken dat alle vijftig brieven uit veel verschillende plaatsen afkomstig zijn geweest en ook dat de inhoud van deze brieven overeenkomen met de communicatielijnen van Marks. Wat vooral heeft bijgedragen aan het argument over de complexiteit is de toepassing van de structuratietheorie op het bronnenmateriaal. Zo was er zowel sprake van 'agency' als van 'structure'. Dit is gebleken uit de indeling die er is gemaakt in diagram 1 en 2 waarbij het handelingsvermogen van de migranten is geanalyseerd ten opzichte van het communicatienetwerk.

Bovendien heeft de interactie van met name de *Chicago Defender* en de mogelijke toekomstige werkgevers en *labor agents* ervoor gezorgd dat de migranten werden beïnvloed in hun keuze omtrent migratie.

Toekomstig onderzoek: *The Rise of Ethnic Niches for African American Women*

Al eerder is gesproken over de verminderde aandacht voor de ongeletterde migrant, wellicht een nog veel meer gemarginaliseerde groep in het onderzoek naar de *Great Migration* bestaan uit Afro-Amerikaanse vrouwen. In dit onderzoek is wel onderzocht hoe de migranten contact zochten met toekomstige werkgevers. Voor Afro-Amerikaanse vrouwen is veel minder vaak onderzocht hoe zij zich gedurende de jaren 1910 en 1920 en wat destijds hun positie was op de arbeidsmarkt.

Robert L. Boyd heeft in ‘The Great Migration to the North and the Rise of Ethnic Niches for African American Women in Beauty Culture and Hair Dressing, 1910-1920’ onderzocht hoe de Afro-Amerikaanse vrouwen reageerde tijdens de *Great Migration* op hun benadeelde positie op de arbeidsmarkt. Daarbij ziet Boyd hoe deze vrouwen zich economisch gezien verbeterde en daarbij een interessante positie verworven in de Afro-Amerikaanse gemeenschap. De vrouwen belandde daarbij in posities die voornamelijk de niche markten op het gebied van de *beauty culture* dekten. Ook werden zij vaak kapster.⁴⁴

Dit soort onderzoek werpt ten eerste een heel ander licht op de *Great Migration* als positieve factor in de levens van Afro-Amerikanen. De ‘Promised Land’ was dus niet altijd bereikt. Daarbij stelt Boyd de makkelijke toegang tot werk voor in ieder geval Afro-Amerikaanse vrouwen aan de kaak. Het onderzoek in deze scriptie heeft namelijk beschouwd dat het communicatienetwerk het migratieproces versoepelde. Echter laat het onderzoek van Boyd de keerzijde zien en dat migratie niet per se een teken van integratie is. Zo hebben vooral Afro-Amerikaanse vrouwen een nadelige positie op de arbeidsmarkt in de Noordelijke steden door discriminatie. Het werk van Boyd brengt het interessante perspectief van de vrouwelijke Afro-Amerikaanse migrant over het voetlicht en focust daarbij op de creatie van een zogeheten niche markten waarbij deze vrouwelijke migranten door hun eigen gemeenschap werden beschermd van discriminatie op de arbeidsmarkt.⁴⁵ Verder onderzoek zou zich op deze nieuwe ontwikkeling kunnen richten met bijzondere aandacht voor de positie van Afro-Amerikaanse vrouwen tijdens de jaren 1910 tot 1920 van de *Great Migration*.

⁴⁴ Robert L. Boyd, ‘The Great Migration to the North and the Rise of Ethnic Niches for African American Women in Beauty Culture and Hair Dressing, 1910-1920’, *Sociological Focus*, 29 (1996) 1, 33-34.

⁴⁵ Boyd, ‘The Great Migration to the North’, 36.

Appendix I **Voorbeelden van de schema's die zijn gebruikt voor het bronnenonderzoek**

Chicago, Illinois	Economische motieven	Sociale motieven	Communicatienetwerken
Structure		Vriendennetwerk.	
Agency			Zelf geschreven brief.

Mobile, Alabama	Economische motieven	Sociale motieven	Communicatienetwerken
Structure		Hoop gevestigd op één familielid om de oversteek te maken.	
Agency	Bieden zich aan voor 'employment'.		Zelf geschreven brief.

*Appendix II De brieven die volgens het schema in 'Appendix I' zijn ingevuld*⁴⁶

CHICAGO, ILL.

Dear Partner: You received a few days ago and I was indeed glad to hear from you and know that you was well. How is the old burg and all of the boys. Say partner is it true that T— M— was shot by a Negro Mon. It is all over the city among the people of H'burg if so let know at once so I tell the boys it true. Well so much for that. I wish you could have been here to have been here to those games. I saw them and beleve me they was worth the money I pay to see them. T. S. and I went out to see Sunday game witch was 7 to 2 White Sox and I saw Satday game 2 to 1 White Sox. Please tell J— write that he will never see nothing as long as he stay down there behind the sun there some thing to see up here all the time. (tell old E— B— to go to (H—) Tell B— he dont hafter answer my cards. How is friend Wilson Wrote him a letter in August. Tell him that all right I will see him in the funny paper. Well Partner I guess you hear a meny funey thing about Chicago. Half you hear is not true. I know B— C— hav tole a meny lie Whenever you here see them Pardie tell them to write to this a dress Say Pardie old H— is moping up in his Barber shop. Guess I will come to you Boy Xmas. I must go to bed. Just in from a hard days work.

Your life long friend.

Scott, *Additional Letters of Negro Migrants of 1916-1918*, 458. Uit: 'Journal of Negro History'.

MOBILE, ALA., May 11, 1917.

Dear sir and brother: on last Sunday I addressed you a letter asking you for information and I have received no answer. but we would like to know could 300 or 500 men and women get employment? and will the company or thoes that needs help send them a ticket or a pass and let them pay it back in weekly payments? We have men and women here in all lines of work we have organized a association to help them through you.

We are anxiously awaiting your reply.

Scott, *Letters of Negro Migrants of 1916-1918*, 320. Uit: 'Journal of Negro History'

⁴⁶ De blokpijlen verwijzen naar interessante delen van de brief! Deze brieven dienen ter voorbeeld van een dergelijke analyse, waar deze brieven zelf niet zijn opgenomen in het geanalyseerde brieven corpus.

**Appendix III Voorbeeldbrief die de relatie tussen labor agents, migranten
en de Chicago Defender concreet maakt**

LETTERS ABOUT LABOR AGENTS

MOBILE, ALA., 4-26-17.

Dear Sir Bro.: I take great pane in dropping you a few lines hoping that this will find you enjoying the best of health as it leave me at this time present. Dear sir I seen in the Defender where you was helping us a long in securing a possission as brick-mason plaster cementers stone mason. I am writing to you for advice about comeing north. I am a brickmason an I can do cement work an stone work. I written to a firm in Birmingham an they sent me a blank stating \$2.00 would get me a ticket an pay 10 per et of my salary for the 1st month and \$24.92c would be paid after I reach Detorit and went to work where they sent me to work. I had to stay there until I pay them the sum of \$24.92c so I want to leave Mobile for there. if there nothing there for me to make a support for my self and family. My wife is seamstress. We want to get away the 15 or 20 of May so please give this matter your earnest consideration an let me hear from you by return mail as my bro. in law want to get away to. He is a carpenter by trade. so please help us as we are in need of your help as we wanted to go to Detroit but if you says no we go where ever you sends us until we can get to Detroit. We expect to do whatever you says. There is nothing here for the colored man but a hard time wich these southern crackers gives us. We has not had any work to do in 4 wks. and every thing is high to the colored man so please let me hear from you by return mail. Please do this for your brother.

In deze brief geschreven vanuit Mobile (Alabama) worden de relaties tussen de *Chicago Defender*, *labor agents* en migranten zichtbaar. Hierin staat dat de migrant die de brief heeft geschreven een advertentie heeft gelezen of een bericht heeft gelezen, waarin werd geadverteerd over werk als metselaar ('brick mason'). Via dit bericht van de *Chicago Defender* heeft de migrant zelf een brief geschreven naar een mogelijke *labor agent*, die precies is geadresseerd als 'Dear Sir Bro.' In de brief wordt duidelijk dat de migrant al eerder werk heeft verricht als metselaar en hij Mobile wil verlaten om ergens anders te gaan werken. Tevens wordt uit de brief duidelijk dat de anonieme migrant barre tijden doormaakt.

Appendix IV **Voorbeeld van een deel van de telling resulterend in tabel 3**

Brief 1 t/m 5

Pagina 290 t/m 294 in het werk van Scott

	Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
Structure			
Agency			x

	Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
Structure			x
Agency	x		x

	Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
Structure			x
Agency	x		x

	Economische motieven	Sociale motieven	Chicago Defender
Structure			
Agency	x		x

Bibliografie

Primaire bronnen

Emmet J. Scott, 'Letters of Negro Migrants of 1916-1918', *Journal of Negro History* 4 (1919) 3, 290-340.

Emmet J. Scott, 'Additional Letters of Negro Migrants of 1916-1918', *The Journal of Negro History* 4 (1919) 4, 412-465.

Fon Holly, *The Awakening*, 1916. Uit: *The Chicago Defender* 19 augustus 1916.

Secundaire literatuur

Bakewell, O., 'Some Reflections on Structure and Agency in Migration Theory', *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (2010) 10, 1689-1708.

Bernadette Pruitt, 'Scott, Emmett J. (1873-1957)', <http://www.blackpast.org/aah/scott-emmett-j-1873-1957> (3 april 2017).

Boyd, Robert L., 'The Great Migration to the North and the Rise of Ethnic Niches for African American Women in Beauty Culture and Hair Dressing, 1910-1920', *Sociological Focus* 29 (1996) 1, 33-45.

DeSantis, Alan D., 'Selling the American Dream Myth to Black Southerners: The Chicago Defender and The Great Migration of 1915-1919', *Western Journal of Communication* 62 (2009) 4, 474-511.

Grossman, James R., 'Blowing the Trumpet: The "Chicago Defender" and Black Migration during World War I', *Illinois Historical Journal* 78 (1985) 2, 82-96.

Grossman, James R., *Land of Hope: Chicago, Black Southerners, and The Great Migration* (Chicago, 1989).

Hoerder, D., 'From Immigration to Migration Systems: New Concepts in Migration History', *OAH Magazine of History* 14 (1999) 1, 5-11.

Jones Ross, Felecia G. en Joseph P. McKerns, 'Depression in the "Promised Land": The Chicago Defender Discourages Migration, 1929-1940', *American Journalism* 21 (2004) 1, 55-73.

Lee, Everett S., 'A Theory of Migration', *Demography* 3 (1966) 1, 47-57.

Leezenberg M. en De Vries, G., *Wetenschapsfilosofie voor de geesteswetenschappen* (Amsterdam, 2012).

Marks, C., 'Lines of Communication, Recruit Mechanisms, and the Great Migration of 1916-1918', *Social Problems* 31 (1983) 1, 73-83.

Marks C., 'Black Workers and the Great Migration North', *Phylon* 46 (1985) 2, 148-161.

Mathieu, Sarah-Jane, 'The African American Great Migration Reconsidered', *OAH Magazine of History* (2009) 19-23.

National Center for Educational Statistics, U.S. Department of Commerce, Bureau of Census, Historical Statistics of the United States, '120 years of literacy', https://nces.ed.gov/naal/lit_history.asp (15 maart 2017).

Social Studies, 'James Grossman Lecture', <http://ecuip.lib.uchicago.edu/diglib/social/greatmigration/lecture.html> (25 februari 2017).

Tolnay, Stewart E., 'The African American "The Great Migration" and Beyond', *Annual Review of Sociology* 29 (2003) 209-232.

Tolnay, Stewart E. en Beck, E.M., 'Black Flight: Lethal Violence and the Great Migration, 1900-1930', *Social Science History* 14 (1990) 3, 347-370.